

מראי מקומות- בבא בתרא קס"ט

דהכותב דאיכני מהני לשעבד נכסים שיקנה וימכור לאחר מכאן, ולכן שפיר שייך שהלוקח יגבה הקרקעות לאחר מכאן, אף דבע"ח לא גבה אותם. וכן תי' הריטב"א, וכ' דלבע"ח לא כ' דאקני [וצ"ע למה ה' צריך לומר כן, ולימא דהבע"ח כבר גבה קודם שלקח הלוח קרקעות אלו, ואולי לא יהי' חשש כ"כ לקנוניא]. והוסיף הריטב"א דאין צריכין לכל זה אלא בהה"א של הגמ', אבל למסקנא, דמיירי דאתי מכח אבהתי, א"כ אי"צ לזה כלל, דודאי גובה דוקא קרקע זו, דדוקא קרקע זו של אביו הי'.

(ג) **והא אמר ר' נחמן וכו'- פ"י הרשב"ם כל סדר הגוביינא, ובתו"ד כ' דכותבין לו שטר שומא, לדעת כמה הי' שומת ב"ד, ועי"ז כשיהי' מעות להלוה, יהי' השדה חוזר לו, דשומא הדר לעולם. והק' הקובץ שעורים (תרכ"ז) דהא מבואר בב"מ (ל"ה) דכשחוזר וקנאו הרי זבינא מעליא הוא, ולכן לכאור' צריך ליתן כפי השויות שהוא שוה עכשיו, ולא כפי השומא ששמאווהו מקודם, והניח בקו'.**

(ד) **זאת אומרת אחריות טעות סופר הוא- פ"י הרשב"ם, טעות ושגגת הסופר הוא. ואין ברור מדברי הרשב"ם אם מיירי דוקא כשהזכירו האחריות בשעת ההלואה או לא. וע' ברשב"א בב"מ (יד.) דכ' דמיירי אע"פ שלא נזכר שם האחריות כלל בין מלוה ללוה, מ"מ אם לא כתבו האחריות, ט"ס הוא, ושפיר יש בו אחריות. וכ"כ הריטב"א שם, אולם הביא מ"מ דצריך דוקא שיהי' הזכרת האחריות בשעת מעשה, רק דהסופר טעה ושכח מלכתבה, אבל אם לא הזכירו בשעת ההלואה הענין של אחריות בכלל, אז לא אמרי' אחריות טעות סופר, ואין שום אחריות בהלואה. וע"ע שי' ג' הובא ברמב"ן לעיל (עז.), דאפי' אם הזכירו האחריות בשעת מעשה, אם לא אמר הלוה (ושם מיירי במקח, וא"כ היינו המוכר) שיכתוב האחריות, אז אפי' אם הזכירו האחריות בשעת מעשה, אין זה נקרא אחריות טעות סופר, שהרי הטעות לא הי' של הסופר, אלא הטעות של המוכר הי', שלא אמר לו לכתוב האחריות, ורק היכא דאמר לו המוכר**

(א) **וכן הי' רשב"ג אומר, הנותן מתנה לחבירו והחזיר לו את השטר, חזרה מתנתו- כ' הרא"ש (כ"ג) דנראה דמה דיכול להקנות הקרקע ע"י מסירת השטר, הוא רק בשטר מכר, אבל ע"י מסירת שטר ראי' על מכירת השדה, אינו יכול להקנות הקרקע. וביאר דזהו משום דלא עדיף כח שני מכח הראשון, וכיון דהראשון לא עשה בקנין עי"ז, אלא קנה בקנין אחר וזה לא הי' אלא לראי', א"כ גם השני אינו יכול לעשות קנין בה. ואינו דומה למכירת שטר חוב, דהתם לא שייך בה קנין בכלל, אלא ממון שהלוהו מתחייב לו בע"פ, והשטר נכתב לגבות ממשעבדי, ובמסירת שטר חוב קונה את שעבוד הנכסים וגם החוב בתקנת חכמים, דכיון שקנה החוב קנה גם שעבוד הנכסים הכתוב בשטר. וע"ש עוד שכ' דבעצם לא הי' שייך תקנת חז"ל לענין מסירת שטרות אלא לענין שטרי חוב, שאם יצטרך המלוה למעות, ועכשיו אינו יכול לגבות החוב מן הלוה, שיהי' יכול למכור השטר חוב. משא"כ לענין קרקע, דאם יש לו קרקע, הרי אם יצטרך למעות, יכול למכור הקרקע גופא ע"י איזה מעשה קנין, ומכירת שטרות ל"ל. אולם כיון שתקנו שיועיל לענין שטר חוב, תקנו גם שיועיל לענין שטר מכר, ואף יותר מזה, דלענין שטר חוב אין המוכר נסתלק לגמרי, שהרי המלוה הראשון עדיין יכול למחול החוב, משא"כ לענין שטר מכירת קרקע, שנסתלק הלוקח ראשון לגמרי.**

(ב) **דלמא אזיל בע"ח, טריף לי' להאי, ואזיל האי ומפיק חד וטריף לקוחות- הק' ר' גרשום, מה שייך שיגבה הבע"ח מהאי, ואח"כ ילך האי ויטרוף מלקוחות, הרי אם הניח הלוקח ראשון קרקעות אצל הלוה, א"כ צריך הבע"ח לגבות מהם תחלה, דיכול הלוקח ראשון לומר הנחתי לך מקום לגבות. ותי' דמיירי בעשאו קרקע זה אפותיקי, ולכן שפיר יכול הבע"ח לטרוף מקרקע זו דוקא, ומ"מ שאר השדות משועבדים הם ללוקח זה הראשון. ועוד תי', דמיירי דהלוה קנה קרקעות אלו לאחר שגבה הבע"ח מהלוקח, וכמו דקיי"ל**

שעשה קנין חזקה, ולא בחזקת ג' שנים, וא"כ הו"ל לפרש כן כאן ג"כ. וע"ע ברמב"ן שהביא ב' פשטים בהסוגיא, או דכוונת הגמ' לחזקת ג' שנים, או לחזקת קנין (ופשט זה הביא מהרשב"ם). והוסיף דהי' צריך לפרש הסוגיא, שלא תטעה אדם לומר דאם יש לו שטר פסול וחזקת ג' שנים, דיהי' מועיל החזקת ג' שנים, שהרי ודאי אם שטר שלו פסול אין חזקתו חזקה. וביאר דלמ"ד דמיירי בשטר ראוי, הביאור הוא דאם נמצא השטר שלו פסול, אולם יש לו חזקת ג' שנים, וטוען שעשה קנין אחר מלבד הקנין שטר, אז שפיר חזקתו מועיל לו.

לכתוב האחריות, ושכח הסופר מלכותבו, אז אמרי' דאחריות טעות סופר הוא. וחולק עליו הרמב"ן, וס"ל דאפי' בלא"ה אמרי' אחריות טעות סופר. אבל יתכן דאפי' הרמב"ן מודה דאם לא הזכירו הענין של אחריות בכלל בהמכירה, דלא אמרי' בזה אחריות טעות סופר, דצריך עכ"פ להזכיר הענין, אלא דאף בלא אמירתו להסופר, מ"מ נחשב טעות סופר אם לא כותבה הסופר, וכשי' הריטב"א הנ"ל. ואין מוכח, ואפשר דהרמב"ן ס"ל כהרשב"א ודעימי', דאפי' אם לא הזכירה כלל נחשב זה לאחריות טעות סופר, וצ"ע.

(ה) א"ל לתקוני שדרתיך ולא לעוותי, זיל זבנה מיני' שלא באחריות וכו' - ע' ברא"ש (כ"ו), דמשמע מדבריו דהא אמר השליח למוכר שקנאו בשביל האשה, והי' נקנה רק באופן שליחות. ועוד, מדאמרי' דצריך לקנותו עוד מן המוכר, מבואר דהמכר הראשון לא הי' חל, ואם לא אמר מעיקרא דלקחו בשביל האשה, א"כ כבר חלה המכר, ולמה הי' צריך לקנותו עוד פעם, אע"כ דאמר דקנה השדה בשבילה. והק', א"כ למה צריך לקבל אחריות, הרי לכאור' אין כאן מקח כלל, ולמה צריך לקנותו עוד פעם בשבילה ולקבל על עצמו האחריות. וכ' דלכן צריך לחזור ולקנותו מהמוכר, או אם ירצה השליח יכול להחזיר לה המעות, כיון דלא עשה השליחות כלל, ורק דאם אין לו המעות, צריך לקבל עליו אחריות (ולכאור' מיירי דאין המוכר נחית למוכרו באחריות, ולכן צריך לקבל האחריות על עצמו [אבל לכאור' גם דבריו צ"ע, שהרי ממ"נ, אם המעות אצל המוכר, א"כ לכאור' המוכר צריך להחזיר המעות, ואם עדיין לא נתן השליח המעות, א"כ למה אינו יכול להחזיר לה המעות, וצ"ע]. וע"ע בחי' הר"ן ועוד דכ' דאם השליח רוצה להפטר מהאשה הוא יכול לעשות כן, אבל גם יכול לעכב השדה לעצמו שלקח בלא אחריות, ולהחזיר לה

מעותיה [דהיינו, דהמכר ודאי חל, ומשמע דלא אמר להמוכר דהי' בשביל האשה, ולכן ודאי המכר חל, אלא דלא חל בתורת שליחות כיון דלתקוני שדרתיך, ולכן אם רוצה יכול לעכבה לעצמו, וגם אם רוצה יכול שוב להקנותה לה, אלא דצריך לקבל עליו אחריות לזה, כ"נ בכוונתו, וכן הוא בנמוקי יוסף, דכיון דלא הודיע להמוכר דבשביל האשה הי', א"כ לא בטל המכר].

(ו) הבא לידון בשטר ובחזקה - פי' הרשב"ם, דהיינו שיש לו שטר שקנה השדה, וגם יש לו ראוי של חזקת ג' שנים. והעיר הרש"ש דבהמשך הסוגיא פי' הרשב"ם דמיירי בראי'